

Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshinde Şirkete İlişkin ve Kişisel Sebeplere Dayanan Haklı Sebepler Kavramlarına Yönelik Bir Değerlendirme

An Evaluation on the Concepts of Company-Related and Personal Reasons in the Termination of Joint Stock Company with Just Cause

Onur KORU*

Öz

Anonim ortaklık, Türk Ticaret Kanunu m. 531 uyarınca azınlık pay sahiplerince haklı sebeplerle feshedilebilir. Kanun azınlığa böyle bir imkân tanımış olmakla birlikte haklı sebep kavramını açıklamamış, bu hususu yargı kararları ve doktrine bırakmıştır. Haklı sebebin varlığı her olayın somut özelliklerine göre hâkim tarafından takdir edilecektir. Haklı sebepler, üç başlık altında değerlendirilebilir. Bunlar; çoğunluk gücünün kötüye kullanılması, şirkete ilişkin haklı sebepler ve kişisel sebeplere dayanan haklı sebeplerdir. Çalışmada şirkete ilişkin haklı sebepler ile kişisel sebeplere dayanan haklı sebepler kavramları incelenecektir. Bu minvalde; şirketin kötü yönetilmesi, yönetim kurulu ve genel kurulun kilitlenmesi, şirketin amacının yerine getirilmesinin önemli surette güçleşmesi, şirketteki yapısal değişiklikler, pay sahipleri sözleşmesi ve diğer sözleşmesel yükümlülüklerin ihlali ile kişisel ve sosyal farklılıklar ele alınacaktır. Kişisel sebepler kural olarak anonim ortaklığın feshine sebep olmayacaksa da bazı hallerde şirketin feshine yol açabilecektir. Bu haller somut olayın ve şirketin tüm özellikleri dikkate alınarak belirlenecektir. Özellikle aile şirketleri için, ortaklar arasında meydana gelecek kişisel sorunlar, ortakların aralarında akdettikleri sözleşmelere aykırı davranışları, kişisel ya da sosyal farklılıklarının ortaklığı çekilmez kılması durumlarında kişisel sebepler de haklı sebep sayılabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Haklı Sebep Fesih, Anonim Ortaklığın Feshi, Kişisel Sebeplerle Fesih, Şirkete İlişkin Sebeplerle Fesih, Şirketin Feshi.

Abstract

Pursuant to Article 531 of the Turkish Commercial Code, a joint stock company may be dissolved by the minority shareholders for just cause. Although the Law provides such an

* İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Programı Öğrencisi (e-posta/ e-mail: okoru@stu.okan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8943-1031).

opportunity to the minority, it does not explain the concept of just cause and leaves this issue to judicial decisions and doctrine. The existence of just cause shall be assessed by the judge according to the concrete characteristics of each case. Just cause may be evaluated under three headings. These are; abuse of majority power, just causes related to the company and just causes based on personal reasons. In this study, the concepts of just causes related to the company and just causes based on personal reasons will be analysed. In this context; mismanagement of the company, deadlock of the board of directors and general assembly, significant difficulty in fulfilling the purpose of the company, structural changes in the company, violation of the shareholders' agreement and other contractual obligations, and personal and social differences will be discussed. Although personal reasons, as a rule, will not lead to the dissolution of a joint stock company, they may lead to the dissolution of the company in some cases. These cases will be determined by taking into account all the characteristics of the concrete case and the company. Especially for family companies, personal reasons may be considered as just cause in cases where personal problems between the partners, behaviours of the partners in violation of the agreements concluded between them, personal or social differences make the partnership unbearable.

Keywords: *Termination with Just Cause, Dissolution of Joint Stock Company, Termination for Personal Reasons, Termination for Company Related Reasons. Company Dissolution*

GİRİŞ

Anonim ortaklık içerisinde çoğunluk pay sahibi tarafından sürekli ezilen azınlığın zapturapt altına alınma çabalarına karşı elinde bulundurduğu koz olan haklı fesih hakkı, durumun azınlık için çekilmez hale geldiği pek çok durumda dava yoluyla ileri sürülebilmektedir.¹ Bu hak, anonim ortaklıkların varlığını tehdit eden “pervasız” çoğunluk pay sahiplerini hukuka uygun davranmaya, adil ve modern bir yönetim sergilemeye zorlamaktadır.² Somut olayda feshe ya da diğer çözümlerden birine karar verilebilmesi için ilk olarak bakılması gereken, haklı sebebin mevcudiyetidir.³ Haklı sebep, kusura bağlı olmayan, temeli 4721 sayılı

¹ Eser Rüzgar, ‘Anonim Şirketin Azlık Tarafından Feshine İlişkin Dava İle İlgili İsviçre Federal Mahkemesi Kararlarının Değerlendirilmesi’ (2014) 5 (16) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 337, 337.

² Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II* (15 Bası, Vedat Kitapçılık 2023) 340.

³ Yargıtay 11 HD E 2016/4639 K 2017/3180 T 30.05.2017’de “...TTK m. 531 uyarınca şirketin haklı sebeplerle feshine veya fesih yerine, davacı pay sahiplerine, paylarının gerçek değerlerinin ödenip şirketten çıkarılmalarına karar verilebilmesi için öncelikle haklı sebeplerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu sebeple mahkemenin ‘davacıların haklı sebeplerin mevcudiyetine dair somut olayları açıklamadığı, feshi gerektirecek derecede haklı sebep olmaması halinde fesih isteyen pay sahibinin çıkarılmasına karar verilebileceği’ne yönelik gerekçesi yerinde değil ise de, bu hususun taraflarca temyize konu edilmemesi sebebiyle bozma sebebi yapılmamıştır...” şeklinde karar verilmiştir (www.kazanci.com Erişim Tarihi 17 Ekim 2024).

Türk Medeni Kanunu⁴ (TMK) m. 2'deki dürüstlük kuralına dayanan bir kavramdır.⁵ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu⁶ (TTK) m. 531'de anonim ortaklığın haklı sebeple feshi düzenlenmiş olmakla birlikte hangi hallerin haklı sebep teşkil edeceğine ilişkin Kanun'da tanımlama yapılmamıştır. Bununla birlikte doktrinde haklı sebeplerin sınıflandırılmasında iki farklı değerlendirme biçimi bulunmaktadır. İlk olarak haklı sebep, çoğunluk gücünün kötüye kullanılmasından kaynaklanan haklı sebepler ve bunun dışındaki haklı sebepler şeklinde bir ayrıma tâbi tutularak incelenebilir.⁷ Diğer bir görüşe göre haklı sebebin üç şekilde ortaya çıkacağı değerlendirilmektedir. Bunlar; çoğunluk gücünün kötüye kullanılması, şirkete ilişkin haklı sebepler ve kişisel sebeplere dayanan haklı sebeplerdir.⁸ Çalışmada ikinci yöntem tercih edilerek şirkete ilişkin haklı sebepler ile kişisel sebeplere dayanan haklı sebepler kavramları incelenecektir.

I. ANONİM ORTAKLIĞIN HAKLI SEBEPLE FESHİNE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR

6102 sayılı Kanun öncesi dönemde Kanun'da, anonim ortaklığın haklı sebeple feshine ilişkin bir düzenleme yer almamıştır. Doktrindeki baskın görüş ve Yargıtay, anonim ortaklıkta haklı sebeple feshin mümkün olmadığı görüşünü yaygın olarak benimsemiştir.⁹ Hakim görüş bu olmakla birlikte Mülga Kanun döneminde de anonim ortaklık pay sahibinin haklı sebeple fesih talep edebileceği yönde görüşler bulunmaktaydı.¹⁰ 6102 sayılı Kanun ile gelen yenilikler arasında olan anonim ortaklıklarda haklı sebeple fesih hakkı, Kanun'un 531. maddesinde düzenlenmiştir:

⁴ 08/12/2001 tarih ve 24607 sayılı Resmî Gazete.

⁵ Ayşe Sümer, 'Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi' (2012) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 18 (2) 840; Murat Oruç, '6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebeple Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma' (2011) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 27 (1) 212; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 2) 340.

⁶ 14/02/2011 tarih ve 27846 sayılı Resmî Gazete.

⁷ Nuri Erdem, *Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi* (2 Baskı, Vedat Kitapçılık 2019) 111 vd; Özlem İlbasmış Hızlısoy, *Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi* (Adalet Yayınevi 2016) 69 vd.

⁸ Ayşe Şahin, 'Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Çerçevesinde Gündeme Gelen Bazı Hukuki Sorunlar' (2014) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 9 (117-118) 151.

⁹ Cengiz Erten, 'Anonim Şirketlerde Haklı Sebeplerle Fesih Hakkının Yargıtay İçtihatları Çerçevesinde Değerlendirilmesi' (2019) Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 7 (13) 188; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 2) 338; Sümer (n 5) 841; Erdem (n 7) 38; Yargıtay 11 HD E 1979/2160 K 1979/3061 T 07.09.1979 (www.kazanci.com Erişim Tarihi 8 Ekim 2024); Bkz 6102 sayılı TTK m. 531 gerekçesi.

¹⁰ Bkz Erdem (n 7) 39 vd.

“Haklı sebeplerin varlığında, sermayenin en az onda birini ve halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden payların sahipleri, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden şirketin feshine karar verilmesini isteyebilirler. Mahkeme, fesih yerine, davacı pay sahiplerine, paylarının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerlerinin ödenip davacı pay sahiplerinin şirketten çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar verebilir.”

TTK m. 531 hükmünün kaynağı, İsviçre Borçlar Kanunu’nun 736. maddesinin 4. bendidir.¹¹ Buna göre: *“Sermayenin en az onda birini temsil eden payların sahipleri haklı sebeplerle fesih talebinde bulunmaları durumunda şirket sona erdirilir. Fesih yerine hâkim, duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar verebilir.”* Hüküm uyarınca anonim ortaklığın haklı sebeple feshinin istenebilmesi için anonim şirkette yeterli oranda azınlık pay sahipliği ve feshi gerektirir haklı sebebin varlığı aranmaktadır.

Anonim ortaklıklarda azınlık pay sahibinin korunması amacıyla getirilen TTK m. 531 hükmü bir haklı sebep kavramından bahsetmiş olsa da haklı sebebin tanımı yapılmamış veya örnekleme yoluyla hangi hallerin haklı sebep sayılabileceği belirtilmemiştir. Madde gerekçesinde de ifade edildiği gibi, hangi hallerin haklı sebep sayılacağı hususu yargı kararları ve doktrine bırakılmıştır.¹² Kanun koyucunun bu tercihi, haklı sebebin her olayın somut özelliklerine göre hâkimce takdir edilmesi gereğinden, göreceli niteliğe sahip oluşundan ileri gelmektedir.¹³ Hâkim, takdir hakkını hukuka ve hakkaniyete uygun olarak kullanacak; somut olayın şartlarını ve menfaat dengesini gözeterek belirlemeyi yapacaktır.¹⁴ Ortaklığın devamı, haklı sebeple fesih davasını açan davacıdan beklenemiyor ise haklı sebebin gerçekleştiği kabul edilir.¹⁵ Burada haklı sebebin “çekilmezlik” düzeyine ulaşmış olup olmadığı dikkate alınmalıdır.¹⁶

¹¹ Sümer (n 5) 841.

¹² Bkz 6102 sayılı TTK m. 531 gerekçesi.

¹³ Ersin Çamoğlu, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hâkimin Takdir Yetkisi’ (2015) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 32 (1) 6.

¹⁴ İlbasmış Hızlısoy (n 7) 71-74.

¹⁵ Oruç Hami Şener, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku* (4 Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019) 637; Necdet Uzel, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasında Karlılık Durumu ve Sermaye Kaybının İşlevi – İstisnai Bir Vakanın Çözümü “Grumser” Kararı’ (2014) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 30 (4) 315; Sümer (n 5) 840.

¹⁶ Çamoğlu (n 13) 6; Şahin (n 8) 148.

Ortaya çıkan sebep ortaklığın devamını davacı için çekilmez hale getirdiyse, ortaklığın devamının için beklenemeyecek ise haklı sebebin var olduğu değerlendirilmelidir.

TTK m. 531'in gerekçesinde kısa bir değerlendirme yapılarak; genel kurulun birçok kez Kanun'a aykırı bir şekilde toplantıya çağrılmış olması, azlık hakları ile bireysel hakların devamlı ihlali, bilgi alma ve inceleme haklarının engellenmesi, şirketin sürekli zarar etmesi, dağıtılan kâr payının düzenli azalması İsviçre doktrininde haklı sebep olarak kabul görürken, varsayımlar ve olumsuz beklentilerin haklı sebep sayılmadığı ifade edilmiştir.¹⁷ Bir sermaye şirketi olan anonim şirketlerde fesih, sosyal ve ekonomik bakımdan sorunlara sebep olacağından, hâkimin somut olayı değerlendirirken hafif vakıaları haklı sebep saymaması gerekmektedir.¹⁸

Kimi yazarlara göre TTK m. 245'te kolektif şirketler için sayılmış olan haklı nedenler kıyas yoluyla anonim şirketlerde de uygulanabilecek, ancak anonim şirketlerin sermaye şirketi oluşu ve ekonomik yararlarının öncelikli oluşu, kıyas yapılırken göz önünde bulundurulacaktır.¹⁹ Bir kısım yazarlar ise, anonim şirketlerin kendine has özellikleri dolayısıyla kıyasın mümkün olmayacağını savunmaktadır.²⁰ Kanaatimizce kıyasen uygulama, kanun koyucunun iradesine aykırı olacaktır. Zira anonim şirketlere özgü bir hüküm olan TTK m. 531'de haklı sebepler kavramına bir açıklık getirmeyen kanun koyucu, bu hususu yargı kararları ve doktrine bırakmak istemiştir.²¹ Kanun koyucunun iradesi TTK m. 245'teki gibi sebepleri anonim şirketler için de öngörmek olsa idi bunu pekâlâ TTK m. 531 içerisinde belirtebilirdi.

TTK m. 531'deki haklı sebebin hangi hallerde oluştuğu konusunda doktrin ve uygulamanın görüşü, haklı sebebe yol açacak vakıaların devamlılık arz etmesi ve sistematik

¹⁷ 6102 sayılı TTK m. 531 gerekçesi.

¹⁸ Hamdi Yasaman, *Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi*, Borçlar Kanunu'nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukuku'nun Türk Ticaret Hukuku'na Etkileri (Vedat Kitapçılık 2009) 718.

¹⁹ Hakan Gencer, *Anonim Şirketlerde Azınlık ve Azınlık Hakları* (Seçkin Hukuk 2019) 144; Halit Aker, 'Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebeple Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler' (2016) 32 (1) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 63, ... <<https://jurix.com.tr/article/5076>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2024; Ayşe Şahin, *Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi* (Vedat Kitapçılık 2013) 187.

²⁰ Füsün Nomer Ertan, 'Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası TTK m. 531 Üzerine Düşünceler' İstanbul Hukuk Mecmuası 73 (1) 425; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 2) 343; Oruç (n 5) 214.

²¹ Bkz 6102 sayılı TTK m. 531 gerekçesi.

olarak tekrarlanması kıstasından yola çıkmaktadır.²² Buna göre TTK m. 531 hükmü, azınlık menfaatinin sürekli ve etkin korunması görevini üstlenmektedir.²³ Devamlılık ve sistematiklik unsurlarının olmaması halinde, TTK m. 531'deki haklı sebeple fesih yoluna değil, Kanun'da düzenlenen diğer koruyucu hükümlere başvurulabilecektir.

II. ŞİRKETE İLİŞKİN HAKLI SEBEP KAVRAMI VE GÖRÜNÜM ŞEKİLLERİ

Şirkete ilişkin haklı sebep, gerçekleşmesi ile birlikte anonim şirketin devamının çekilmez hale geleceği haller olarak tanımlanabilir. Şirkete ilişkin haklı sebepten bahsedilebilmesi için, meydana gelen olayın sürekli ve kalıcı olması, ortaklık faaliyetini güçleştirmesi, ortaklık içinde çözümünün mümkün olmaması, ortaklık için devamlı bir engel oluşturması gerekmektedir.²⁴ Doktrinde anonim ortaklığın haklı sebeple feshi için şirkete ilişkin sebepler kapsamında sunulan örnekleri şu şekilde ifade edebiliriz:²⁵

- Şirketin kötü yönetilmesi sebebiyle mali sıkıntı içinde olması
- Şirket kasasının boşaltılması²⁶
- Mali sıkıntı çekilmemesine rağmen kâr payı dağıtılmaması²⁷
- Azınlık pay sahiplerinin haklarının kısıtlanması²⁸
- Genel kurulun sürekli olarak toplantıya davet edilmemesi
- Şirketin amacı ile bağdaşmayan faaliyetlerde bulunulması
- Şirket organlarının çalışamayacak duruma gelmesi

²² Hayrettin Çağlar ve Esra Kaşak 'Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshine İlişkin TTK m.531 Hükümünün Zaman Bakımından Uygulanması' (2016) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65 (3) 681; Şahin (n 8) 150; Erdem (n 7) 116.

²³ Çağlar ve Kaşak (n 22) 681.

²⁴ Şahin (n 18) 213.

²⁵ Nomer Ertan (n 20) 427.

²⁶ Hortumlama olarak ifade edilen söz konusu sebep hakkında değerlendirme için bkz Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 2) 345.

²⁷ Kâr payı ödenmemesinin hangi hallerde haklı sebep teşkil edeceği hakkındaki tartışma için bkz Kemal Bahriyeli, 'Kâr Payı Ödenmemesi Nedeniyle Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi' (2020) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 11 (42) 387; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 2) 346.

²⁸ Bilgi alma ve inceleme haklarının sürekli ihlalinin haklı sebep olarak kabul edilebileceği konusundaki değerlendirme için bkz Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 2) 345.

Şirkete ilişkin haklı sebepler; şirketin kötü yönetilmesi, yönetim kurulu veya genel kurulun kilitlenmesi, şirketin amacının yerine getirilmesinin önemli surette güçleşmesi ve yapısal değişiklikler başlıkları altında incelenebilir:

A. Kötü Yönetim

Şahin, kötü yönetimi, “işletme iktisadı yönünden doğru olmayan kararlar alınması ve iktisadi açıdan yerinde olmayan işletme, finans ve yatırım politikaları izlenmesi sonucunda ortaklığın, yıkımına yol açacak ölçüde zarara uğraması” şeklinde tanımlamaktadır.²⁹ Kötü yönetimin, “kötü, ihmalkar, bilgiye ve teknik yöntemlere dayanmayan plansız pervasız yönetimin süreklilik kazanması”, “azınlık pay sahiplerine finansal açıdan ağır zararlar verilmesi”, “şirketin kötü yönetim nedeniyle mahvına yol açacak borçlar ve vergi yükü ile karşılaşması” “şirket varlıklarının yanlış kullanılması ve israf edilmesi” gibi görünüş şekilleri bulunmaktadır.³⁰

Şirket yöneticilerinin şirketi zarara uğratacak şekilde ısrar ederek şirket sermayesini kâr getirmeyecek faaliyetlere yoğunlaştırması, yöneticilerin şirket faaliyetleri hakkında bilgisizliğine rağmen uzman desteği almaksızın faaliyetlerini sürdürmeye devam etmesi ve bu surette şirketi zarara uğratması, şirketin finansal veya stratejik bir planının olmaması ve bunun şirketi zarara sürüklemesi, şirket yöneticilerinin var olan plana sadık davranmamaları, yöneticilerin şirkette yeterli kaynak olmasına rağmen şirket borçlarını ödemeyerek şirketi sürekli faiz ödemek zorunda bırakması, sigorta primlerini ödemekte ihmalkâr davranılması gibi durumlar, kötü yönetimden kaynaklanan haklı sebeplerdir. Bu gibi hallerin varlığında mahkeme, pay sahipleri ve şirket çalışanlarını da dikkate alarak menfaatleri tartacak, feshin oluşturacağı sonuçlara göre feshe veya alternatif başkaca bir çözüme karar verecektir.³¹

Çoğunluk gücü kötüye kullanılmaksızın şirketin çoğunluk pay sahiplerince kötü yönetilmiş olması halinde de azınlık pay sahiplerinin TTK m. 531 gereği haklı sebeple fesih davası açması mümkündür.³² Zira azınlığın kötü yöneticilere tahammül etme zorunluluğu

²⁹ Şahin (n 8) 157.

³⁰ Erdem (n 7) 151.

³¹ Uzel (n 15) 317.

³² Erdem (n 7) 150.

bulunmamaktadır.³³ Haklı sebebin varlığı, anonim şirketi yıkıma götürecektir kadar kötü yönetim halinde kabul edilmektedir. 12.03.2000 tarihli Grumser kararında³⁴ İsviçre Federal Mahkemesi de buna dikkat çekerek, %78'lik çoğunluk pay sahibinin kötü yönetimi dolayısıyla şirketin kâr kaybı yaşamasını, borçlanmasını haklı fesih sebebi olarak kabul etmiştir.³⁵

B. Yönetim Kurulu veya Genel Kurulun Kilitlenmesi

Yönetim kurulu üyelerinin toplantı yeter sayısını sağlayamayacak şekilde toplantıya katılmamaları, toplantı tutanağını imzalamaktan kaçınmaları yönetim kurulunun kilitlenmesine yol açmaktadır.³⁶ Bu durumun süreklilik arz etmesi halinde yönetim kurulu hukuken var olsa da fiilen varlığı mümkün olmayacak ve ortaklığın feshi gündeme gelecektir.³⁷ Yine anonim şirketin zorunlu organları olan genel kurul ve yönetim kurulunun var olmasına rağmen işlevselliklerini yitirmeleri, özellikle oy oranlarının eşit olması sebebiyle karar alınamaması da fesih için haklı sebep olabilmektedir.³⁸ En tipik örneği, genel kurulda karşıt görüşte eşit sayıda pay sahibinin bulunmasıdır; bu surette meydana gelen kilitlenme (*pattsituation*)³⁹ haklı sebep olarak kabul edilmektedir.⁴⁰ Bu kilitlenmenin haklı sebep sayılabilmesi için sürekliliğe ulaşılmış olması ve ortaklığın devamına engel olması, başka surette gideriminin mümkün olmaması gerekmektedir.⁴¹

Anonim şirket organının karar alamaması dolayısıyla fesih, organların eksikliği başlıklı TTK m. 530 ile düzenlenmektedir. Organsızlık ve genel kurulun kilitlenmesi durumlarında başvurulabilecek iki farklı hükmün bulunması sebebiyle, hangi maddenin öncelikle uygulanacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Feshin *ultima ratio* olması gereği, somut olayda

³³ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 2) 346.

³⁴ BGE 126 III 266

<https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?highlight_docid=atf%3A%2F%2F126-III-266%3Ade&lang=de&zoom=&type=show_document> Erişim Tarihi 20 Ekim 2024. Bkz Uzel (n 15) 311-322.

³⁵ Erten (n 9) 195; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 2) 346.

³⁶ H Ali Dural, *Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Kilitlenmesi ve Hukuki Sonuçları* (Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümü Doktora Tezi, 2005) 30.

³⁷ Dural (n 36) 31.

³⁸ Şahin (n 8) 159.

³⁹ Karar alma organındaki tıkanıklık için felç olma, kötürüm kalma gibi kavramlar kullanılmakla birlikte doktrinde kilitlenme kavramı yerleşmiştir. Bkz Dural (n 36) 32.

⁴⁰ Erdem (n 7) 148.

⁴¹ Şahin (n 18) 225.

hâkim, dava hangi sebeple açılmış olursa olsun her iki madde hükümlerini de uygulayabilmelidir.⁴² Fesih kararı öncesindeki aşamalarda TTK m. 530, fesih kararı için ise dava sonunda hâkime takdir yetkisi tanımış olması ve feshe alternatif çözüm yolları öngörmesi sebebiyle TTK m. 531 uygulanmalıdır.⁴³ Bu surette anonim ortaklığa ve ortaklarına en uygun şekilde iki madde hükümleri hâkimin takdiri ile uygulanacaktır.

C. Şirketin Amacını Yerine Getirmesinin Önemli Surette Güçleşmesi

Anonim şirketin asıl amacı maddi kazanç elde etmek olduğundan şirketin faaliyetlerine devam edip kazanç elde etmesine engel olacak her hareket, şirket amacının yerine getirilmesinin güçleşmesi anlamına gelecektir.⁴⁴ Bu minvalde, şirketin bireysel çıkarlara yönelmesi suretiyle ortaklık amacından uzaklaşması, şirket yönetim kurulu üyelerinin şirketin amacını gerçekleştirme doğrultusunda faaliyetlerde bulunmaması, şirketin amacını gerçekleştirmede kullanılan tüm tesis ve teçhizatların satılması nedenleriyle artık amacın gerçekleştirilmesinin mümkün olmaması hallerinde haklı sebebin varlığına hükmedilebilmektedir.⁴⁵ Yargıtay, bir kararında şeklen var olmakla birlikte faaliyetlerine devam etmeyen, bunun da mahkemece keşif ile tespit edildiği şirketin haklı sebeple feshini gerektirecek sebeplerin varlığını kabul etmiştir.⁴⁶ Bir diğer kararda ise “...*davalı şirketin esas sözleşmesinde yer alan faaliyetlerine halihazırda devam edip etmediği, şirket fabrikasının*

⁴² Tolga Ayoğlu, ‘Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi’ (2013) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2 229.

⁴³ Ayoğlu (n 42) 230.

⁴⁴ Rüzgar (n 1) 368.

⁴⁵ Erten (n 9) 196.

⁴⁶ Yargıtay 11 HD E 2018/1177 K 2019/3046 T 16.04.2019’da, “...*Mahkemece, iddia, savunma, bilirkişi raporu, bozma ilamı ve tüm dosya kapsamına göre, keşif gününde mahkemece yapılan gözleme göre herhangi bir ofis çalışanı bulunmadığı gibi bir personel kaydının bulunmadığı, makina ve demirbaşların olmadığı, şirkete ait iş yerinin İzotek İzolasyon Tekstil San. ve Tic. Ltd. Şti.’ne ait bir iş yerinin alçı panellerle bölünerek oluşturulduğu, iş yerinin dışında davalı şirketin iş yerinin camına yapıştırılmış basit bir tabelası bulunduğu, buna karşılık iş yerinin üst kısmında İzotek firmasına ait büyük bir tabela mevcut olduğu, iş yerinde bulunan malzeme ve eşyaların keşif heyetinin gelişine göre hazırlanmış eşyalar olduğu, şirketin faaliyetine devam ediyormuş izlenimi vermeye yönelik olarak düzenleme yapıldığı, dava açıldığında ve dava sürerken şirketin ciddi bir ticari faaliyette bulunmadığının rapor içeriğinden açıkça anlaşıldığı, davalı şirketin tutumunun açılan fesih ve tasfiye davasını sonuçsuz bırakmak amacıyla şeklen ayakta kalmaya yönelik olduğu, şirketin ciddi bir üretim ve pazarlama faaliyeti içinde olmadığı, şirketin devamında ortaklar için yarar kalmadığı, bu sebeple tasfiye yerine başka bir çözüm ön görülmesine de lüzum olmadığı, şirketin tasfiyesi için haklı sebeplerin mevcut olduğu gerekçeleriyle davalı şirketin tasfiyesine karar verilmiştir... Haklı sebeplerin varlığı halinde anılan madde kapsamındaki fesih yerine seçimlik diğer yetkilerin kullanılıp kullanılmayacağı hususunda yeterli bir gerekçeye yer verilmeden şirketin feshine karar verilmesi doğru görülmemiş...*” şeklinde gerekçelendirilmiştir. <www.kazanci.com> Erişim Tarihi 17 Ekim 2024

kiraya verilip verilmediği ve hesap ve kayıtlarının gerçeği yansıtıp yansıtmadığı hususlarında davacının itirazlarını karşılar şekilde yeni bir bilirkişi heyetinden denetime elverişli bir rapor alınarak infisah sebebinin oluşup oluşmadığının değerlendirilmesi ve böylelikle sonuca varılması gerekirken...” denilerek şirketin amacına yönelik faaliyetlerine devam ediyor olmasının haklı sebeple fesih bağlamında öneminin altı çizilmiştir.⁴⁷

Anonim şirketin faaliyetini yerine getirebilmesi için olmazsa olmaz birtakım unsurlarının satılması, haklı sebep olarak değerlendirilmektedir. Yargıtay, şirketin uzun süredir gayri faal durumda olması ve şirket için önemli malvarlıklarının bir kısmının satılmasını haklı sebep olarak kabul etmiştir.⁴⁸ Şirketin varlıklarını satarak ve faaliyetlerini dondurarak amacını yerine getirmesinin oldukça güçleştiği hallerde fesih yerine alternatif çözümlere gitmek de yerinde olmayacaktır.⁴⁹ Yargıtay bir kararında şirket amacını gerçekleştirecek taşınmazların satımı üzerinde durmuş, haklı fesih sebebinin bulunduğunu kabul etmiştir.⁵⁰

Federal Mahkeme kararlarında haklı sebebin varlığını belirlerken şirketin finansal durumunu temele alarak belirleme yapmakta, finansal durumu sağlıklı olmayan bir şirketin feshine sıcak bakarken ekonomik sıkıntı yaşamayan şirketlerin feshine mesafeli durmaktadır.⁵¹ Federal Mahkeme, kronik kârsızlığı da haklı sebepler arasında saymaktadır. Somut olayın özelliklerine göre şirketin mevcut durumunun tespit edilmesi, kârsızlık yahut kâr dağıtmamanın kronik hale gelip gelmediği tespit edilerek haklı sebebin varlığı konusunda olumlu ya da olumsuz belirleme yapılmalıdır.⁵² Zira kronik kârsızlık halinde de şirketin işletme amacının yerine gelmesinin önemli ölçüde güçleştiği söylenebilir.

⁴⁷ Yargıtay 11 HD E 2016/4245 K 2017/6420 T 22.11.2017 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2024.

⁴⁸ Yargıtay 11 HD E 2014/3669 K 2014/10238 T 02.06.2014 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2024) Bu hususta bkz Abdüssamet Yılmaz, ‘Yargıtay 11 HD., 02.06.2014 T., 3669 E. / 10238 K. Kararının İsviçre Doktrini Ve Federal Mahkeme Kararları Işığında Değerlendirilmesi’ Cevdet Yavuz’a Armağan 3082.

⁴⁹ Yılmaz (n 48) 3087.

⁵⁰ Yargıtay 11 HD E 2015/9088 K 2016/2352 T 03.03.2016 <www.kazanci.com> Erişim Tarihi 17 Ekim 2024) Kararda söz konusu husus “...*şirket yöneticilerinin şirkete ait soğuk hava deposunu, soğan deposu işletme binasını, kültür mantarı yetiştirilmede kullanılan bina ve eklentilerini ve bu taşınmazlar üzerindeki araçları sattığını, şirketin amacını gerçekleştirmede kullanılan tüm tesis ve teçhizatların satılması nedeniyle artık amacın gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığını, şirket yöneticilerin şirketin diğer taşınmazlarını da elden çıkarma ihtimalinin bulunduğunu...*” şeklinde ifade edilmiştir.

⁵¹ Yılmaz (n 48) 3086.

⁵² Rüzgar (n 1) 359.

Anonim şirkette amacın yerine getirilmesinin imkânsız hale gelmesi, infisah sebebi olarak TTK m. 529'da sayılmıştır. Bu hususta hangi maddenin uygulanacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. TTK m. 531 ile dava açılması durumunda, davacılar önemli surette güçleşmenin kendileri için varlığını ileri sürebilecek iken, TTK m. 529'da ileri sürülecek sebepler objektif nitelikte olup şirketin işletme konusunun imkânsız hale geldiği üzerinde durmak zorundadır.⁵³ Bu nedenle TTK m. 531 hükmü davacının ileri süreceği vakıalar için daha geniş bir alan sunmaktadır. Davacılar, ortaklık amacının yerine getirilmesinin bizzat kendileri için önemli surette güçleştiğini ileri sürecek iseler TTK m. 531'e başvurabilecektir. Ancak ortaklık amacının yerine getirilmesi objektif olarak imkânsız hale gelmişse, mesela bor ihraç etmek için kurulan bir şirketin bulunduğu ülkede bor ihracatının yasaklanması gibi bir durum meydana gelmişse, haklı sebeple fesih davası açılmayacaktır. Bu durumda ortaklardan herhangi birisi TTK m. 529 çerçevesinde şirketin sona erdiğinin tespitini sağlayacak bir infisahın tespiti davası açabilecektir.⁵⁴

D. Yapısal Değişiklikler

Anonim ortaklıkta meydana getirilebilecek birleşme, bölünme, tür değişikliği, işletme konusunun değiştirilmesi gibi değişiklikler, kural olarak haklı sebep teşkil etmeyecekse de azınlık pay sahibinin menfaatine zarar gelmesi ve bu zararın ortaklığı onun için çekilmez kılması halinde haklı sebeple fesih gündeme gelebilecektir.⁵⁵

Anonim şirketin ortakların kabul etmek istemeyecekleri bir şirketle birleşme kararı alması, faaliyetlerini sürdürmesi zorlaşacak veya kârlılığın önemli ölçüde azalacak şekilde bölünme kararı alması, tür değişikliği ile ortaklara sağladığı faydanın önemli ölçüde düşmesi gibi durumlarda haklı sebebin gerçekleştiği söylenebilir. Ancak bunun için de Kanun'da öngörülen diğer yöntemler ile çözüme ulaşılamaması veya ulaşılamayacak olması gerekmektedir.⁵⁶

İlk olarak TTK m. 445 uyarınca genel kurul kararına karşı iptal davası açma yolunun denenmesi söz konusu olabilir. Alınan kararın Kanun, ortaklık ana sözleşmesi veya dürüstlük

⁵³ Erdem (n 7) 144.

⁵⁴ İlbasmış Hızlısoy (n 7) 148.

⁵⁵ Şahin (n 18) 250.

⁵⁶ İlbasmış Hızlısoy (n 7) 161. Aksi yönde bkz Oruç (n 5) 215.

kuralına aykırı olması halinde iptali söz konusu olacaktır. Azınlık pay sahiplerinin kabul etmek istemeyecekleri bir şirketle birleşme kararı alan, faaliyetlerini sürdürmesi zorlaşacak veya kârlılığı önemli ölçüde azalacak şekilde bölünme kararı alan, şirketin ortaklara sağlayacağı faydanın önemli ölçüde düşeceği şekilde tür değişikliği kararı alan anonim şirkete karşı TTK m. 531 uyarınca fesih davası açması yerine TTK m. 445'te düzenlenen hakkını maddede vurgulanan dürüstlük kuralı doğrultusunda kullanması ilk başvurulması gereken yöntem olmalıdır. Bu aşamada azınlık pay sahiplerinin TTK m. 445'te öngörülen davayı açma hakkının bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir. Söz konusu davayı açmaya hakkı olanlar TTK m. 446'da sayılmıştır. Buna göre, azınlık pay sahiplerinin söz konusu davayı açabilmesi için toplantıda hazır bulunup karara olumsuz oy vererek bunu tutanağa geçirmiş olması, toplantıya katılmalarına haksız olarak izin verilmemesi, genel kurul toplantısına çağrının usulüne aykırı olarak yapılması, gündemin gereği gibi ilan edilmemiş olması, yetkisi bulunmayan kişilerin genel kurula katılmış olması hâllerinden birinin varlığı zorunludur.⁵⁷ Bu hâllerden herhangi birinin mevcut olmaması durumunda azınlık pay sahiplerinin TTK m. 445'te öngörülen başvuru yolunu kullanmaksızın haklı sebeple fesih davası açmaları mümkün olabilecektir. TTK m. 445'te düzenlenen dava yoluna başvuru için karar tarihinden itibaren üç aylık bir başvuru süresi öngörülmüştür. Bu sürenin geçmesi halinde de dava imkanı ortadan kalkacağı için TTK m. 531 uyarınca haklı fesih davasının açılmadan önce TTK m. 445'ten doğan dava imkanının kullanılması gerektiği söylenemeyecektir.

Bu durumda azınlık pay sahiplerinin TTK m. 531'deki dava haklarını kullanmadan önce başvurabilecekleri diğer yol, yapısal değişiklikler için özel bir düzenleme olan TTK m. 192'den doğan davadır. Bu davayı yalnızca yapısal değişiklik kararına olumlu oy vermemiş ve bunu tutanağa geçirmiş pay sahipleri açabilecektir.⁵⁸ Ayrıca davanın yapısal değişiklik kararının Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilmesinden itibaren iki ay içerisinde açılması gereklidir. Pay sahiplerinin genel kurul kararına katılmamış olması veya maddede öngörülen sürenin geçmesi halinde bu davanın açılması mümkün olmayacaktır. Bu durumda azınlık pay sahiplerinin TTK m. 531'den doğan dava haklarını kullanmadan önce TTK m. 192'deki yolu denemeleri beklenemeyecektir. Gerek TTK m. 445'te gerekse TTK m. 192'de öngörülen

⁵⁷ Bkz Şener (n 15) 538-539.

⁵⁸ Bkz Şener (n 15) 166.

sürenin kaçırılmasının dürüstlük kuralına aykırı kullanımına mahkemece izin verilmemelidir. Söz gelimi haklı sebeple fesih davasının diğer davalar için öngörölmüş sürelerin bitiminden çok kısa bir süre sonra açılmış olması hâlinde hâkimin başvuru reddetmesi ya da en azından alternatif çözüme karar vermeyi öncelikli olarak değerlendirmesi gerekir.

Anonim şirket yapısında meydana getirilen değişikliklerin azınlık pay sahiplerine zarar verme kastı taşıması ya da çoğunluğun menfaatini sağlarken azınlığa zarar verdiği durumlarda haklı sebebin varlığı kabul edilebilecektir.⁵⁹ Yine anonim şirket işletme konusunun keyfi şekilde değiştirilmesi ve bu değişikliğin azınlık ortaklar tarafından ortaklığın devamını çekilmez hale getirmesi de bir haklı sebep olarak değerlendirilmelidir.

III. KİŞİSEL SEBEPLERE DAYANAN HAKLI SEBEP KAVRAMI VE GÖRÜNÜM ŞEKİLLERİ

Anonim şirketlerde ortakların kişisel özelliklerine önem verilmemesi sebebiyle kişisel sebeplere dayanan haklı sebep, istisnai niteliktedir.⁶⁰ Ancak bununla birlikte ortakların kişiliğinin anonim ortaklık için tamamen önemsiz olduğu söylenemez. Faaliyet amacı ekonomik olan anonim şirkette kural olarak kişisel ilişkiler haklı sebep oluşturmamakla birlikte, özellikle aile tipi anonim şirketlerde bunun aksi mümkündür.⁶¹ Haklı sebeple feshe yol açabilecek kişisel sebepler Yargıtay kararlarında, “ortaklar arasında güven ilişkisinin kalmaması”, “ortaklar arasında ciddi anlaşmazlıkların olması ve bunların yargıya intikal etmesi” gibi şekillerde varlık göstermektedir.⁶²

İsviçre Federal Mahkemesince Becker kararında⁶³ davacının kişisel sebeplere dayanan şikayetlerinden bahsedildikten sonra “Böyle olaylar şüphesiz duruma göre farklı yansımalara sahiptir. Fakat bunlar, hissedarlarının muhakkak surette kişisel ilişkilere sahip oldukları

⁵⁹ İlbasmış Hızlısoy (n 7) 159.

⁶⁰ Aytekin Çelik, *Ticaret Hukuku* (9 Baskı, Seçkin Hukuk 2019) 181; Yasaman (n 18) 718; Necdet Uzel, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasında Çoğunluk İlkesinin ve Kârlılık Durumunun “İlkesel Olarak” Belirleyici Olması Gereği “(Y.) SA” Kararı’ (2015) *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 31 (2) 419.

⁶¹ Hans-Ueli Vogt und Thomas Enderli, ‘Die Auflösung einer Aktiengesellschaft aus wichtigen Gründen und die Anordnung einer anderen sachgemässen Lösung’ (2010) *Recht*, 6 240; Rüzgar (n 1) 346.

⁶² Erten (n 9) 196.

⁶³ ATF 84 II 44

<https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?highlight_docid=atf%3A%2F%2F84-II-44%3Ade&lang=de&zoom=&type=show_document> Erişim Tarihi 20 Ekim 2024.

özellikle küçük bir anonim şirket söz konusu olduğu dikkate alındığında, konumuz davada özellikle mühimdir.” şeklinde tespitte bulunulmuştur.⁶⁴

A. Kişisel Sebep Kavramı

Anonim şirkette pay sahipleri arasındaki kişisel sebep, pay sahiplerinin doğrudan şahsi özelliklerinden kaynaklanan ya da pay sahipleri arasındaki şahsi ilişkiden kaynaklanan hukuki olay ve olgular olarak tanımlanmaktadır.⁶⁵ Kişisel sebep olarak doktrinde sayılan konular “*pay sahibinin iş göremez hale gelmesi, şirketten ayrılması veya ölümü*” ve “*pay sahipleri arasındaki şahsi uyuşmazlıklar kişiler arasındaki din, siyasi görüş, tabiiyet gibi farklılıklardan, pay sahiplerinin aralarında mevcut olan başkaca hukuki ilişkilerden veya pay sahiplerinin birbirlerine karşı işlediği hukuka aykırı fiiller*” olarak zikredilebilir.⁶⁶ Kişisel sebep hakkında değerlendirme yapılırken göz önünde bulundurulması gereken pek çok husus bulunmaktadır. Şirkette pay sahiplerinin kişiliklerinin ön planda olup olmadığı, pay sahiplerinin hukuki durumlarının ne olduğu, ortaklar arasındaki ilişki, ne tür bağların bulunduğu, şirket borçları sebebiyle aralarında kefalet sözleşmesi ya da bir teminat bulunup bulunmadığı, şirketin bulunduğu ülkenin özellikleri ve kültürü gibi olgular somut olayda göz önüne alınarak irdelenmelidir.⁶⁷

B. Kişisel Sebeplerin Haklı Sebep Teşkil Edebilmesi Meselesi

Kişisel sebeplerin haklı sebep sayılıp sayılmayacağı hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, bir sermaye şirketi olan anonim şirkette şahsi ilişkiler bir fesih sebebi olamayacaktır.⁶⁸ Diğer bir görüşe göre, kişisel nedenler şirket işleyişinin çökmesine yol açıp şirketi işleyemez hale getiriyorsa haklı sebep teşkil edeceklerdir.⁶⁹

⁶⁴ Rüzgar (n 1) 345.

⁶⁵ Erdem (n 7) 153; Esra Kaşak, ‘Anonim Şirketlerin Haklı Sebep Feshinde Şahsi Sebeplerin Değerlendirmeye Alınıp Alınamayacağı Hususunun Hâkimin Takdir Yetkisi Bakımından Değerlendirilmesi’ (2019) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 23 (3) 163; Şahin (n 18) 188.

⁶⁶ Kaşak (n 65) 163.

⁶⁷ Kaşak (n 65) 180.

⁶⁸ Nomer Ertan (n 20) 426.

⁶⁹ İlbasmış Hızlısoy (n 7) 176; Erdem (n 7) 159; Rüzgar (n 1) 346; Erten (n 9) 206.

Bu hususta anonim şirketin pay sahibi sayısına göre bir ayrıma gitmek doğru olacaktır.⁷⁰ Az sayıda pay sahibi bulunan anonim şirketlerde kişisel sebebin haklı sebep kabul edilebilmesi için, kişisel hakkın temelinden ve kalıcı şekilde sarsılması gerekecektir.⁷¹ Az sayıda pay sahibi bulunan ya da aile tipi anonim şirketlerde ise ortakların şahsından kaynaklanan pek çok sebep, haklı sebep kabul edilebilecektir.⁷² Sözelimi aile tipi ortaklıkta evli olan ortakların olaylı şekilde boşanmış olması haklı sebep teşkil edebilecekken çok sayıda pay sahibi bulunan şirketlerde bu mümkün değildir. Ancak çok sayıda pay sahibi bulunan şirketlerde de pay sahipleri arasında şahsi ilişkilerin olabileceği, somut olayın özelliklerine ve kişisel sebebin ağırlığına göre şahsi sebeplerin haklı sebep olarak kabul edilebileceği değerlendirilmektedir.⁷³

Kişisel sebeplerin haklı sebep olarak kabulü için ortaklığın varlığını tehlikeye sokması ve ortaklığın devamını ciddi şekilde zorlaştırması, ortaklık ilişkisini çökmez hale getirmesi gerekmektedir.⁷⁴ Ortaklığın devamının çökmez hale gelmesinin “nesnel ve sürekli şekilde” olması aranmaktadır.⁷⁵ Örneğin ortakların şiddet ve tehdide maruz kalarak haklarını kullanamaması haklı sebep olarak kabul edilebilecektir. Zira fiziki müdahalenin olduğu bir ortamda ortaklıktan doğan hakların kullanılabilmesi mümkün olmamaktadır.⁷⁶ Yargıtay da bir kararında şirket ortaklarının sorunların çözümü için yaptıkları toplantıda arbede çıktığından, tartışma ve sürtüşmelerin yaşandığından bahsederek haklı fesih kararını gerekçelendirmiştir.⁷⁷

İsviçre Federal Mahkemesinin bir kararında, üç ortaklı bir şirkette iki ortak arasında süregelen düşmanlık ve sonrasında taraflar arasında davaların bulunması, şirketin ekonomik durumunun sorunsuz olmasına rağmen haklı sebeple feshine karar verilmesine yol açmıştır.⁷⁸ Gerçekten de aralarında çokça dava devam eden kişilerin bir anonim şirketin iki pay sahibi olarak ortaklığı sağlıklı bir şekilde yürütmesi oldukça güçtür. Ancak yine de anonim şirketin

⁷⁰ Bkz Vogt und Enderli (n 61) 242.

⁷¹ Aker (n 11) 21.

⁷² Vogt und Enderli (n 61) 242; Aker (n 11) 21.

⁷³ Erdem (n 7) 154.

⁷⁴ Şahin (n 18) 187; Kaşak (n 65) 185.

⁷⁵ Uzel (n 60) 413; Uzel (n 15) 316.

⁷⁶ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 2) 344.

⁷⁷ Yargıtay 11 HD E 2016/2752 K 2017/4079 T 04.07.2017 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2024.

⁷⁸ ATF 136 III 278 <http://relevancy.bger.ch/php/clir/http/index.php?highlight_docid=atf%3A%2F%2F136-III-278%3Ade&lang=de&type=show_document> Erişim Tarihi 20 Ekim 2024.

bir sermaye şirketi olması sebebiyle kişisel ilişkilerin öneminden çok finansal menfaatlerin ön planda olduğu dikkate alınmalıdır.⁷⁹

Anonim şirketlerde pay sahipleri arasında oy sözleşmeleri ya da paya ilişkin birtakım sözleşmeler akdedilmesi mümkündür.⁸⁰ Bu sözleşmelerin ihlali halinde ortaklar arasında kişisel çekişmeler ortaya çıkabilecek, bu da haklı sebep teşkil edebilecektir.⁸¹ Ayrıca taraflar arasında akdedilen bu sözleşmeler, ortaklık bağı için tarafların vazgeçemeyeceği hükümler içeriyor olabilecek, böyle olması durumunda haklı sebebin varlığı kabul edilecektir.⁸²

Ancak haklı sebebin varlığının kabul edilebilmesi için bu ihlallerin ortaklığın devamını engelleyecek düzeyde olması gerekmektedir, aksi halde yalnızca ortağın kişisel menfaatini ilgilendiren bir olgunun haklı sebep olarak kabul edilmesi mümkün değildir.⁸³ Doktrinde, ortaklar arasında akdedilmiş pay sahipleri sözleşmesine aykırılığın haklı sebep olarak nitelenmesinin mümkün olmadığı, ancak ihlal neticesinde meydana gelen uyuşmazlığın haklı sebep olarak kabul edilebileceğinin savunan görüş de bulunmaktadır.⁸⁴

C. Haklı Sebep Niteliğindeki Kişisel ve Sosyal Farklılıklar

Pek çok anonim şirkette ortaklar birbirini yakinen tanımıyorsa da az sayıda pay sahibi bulunan anonim şirketlerde ve aile tipi anonim şirketlerde ortakların kişisel ve sosyal özellikleri önemli olabilmektedir. Ortakların farklı tabiiyete sahip olması halinde iki ülke arasında savaş çıkması gibi bir durum yahut az sayıda pay sahibi bulunan şirketlerde ortakların kişisel veya sosyal tercihlerinin farklı olması halinde bunun ortaklığı çekilmez kılması haklı sebep olarak kabul edilebilecektir.⁸⁵ Ayrıca ortaklardan birinin kötü alışkanlıklarının olması, ortaklık dışındaki hayatında suç işlemesi, kötü bir üne sahip olması gibi sebepler de ortaklık içerisindeki güven ilişkisine zarar vereceğinden haklı sebep olarak kabulü mümkündür.⁸⁶ Birbiri ile evli iki ortağın bulunduğu anonim şirkette ortakların boşanması halinde de boşanma sürecinde

⁷⁹ Oruç (n 5) 214; Uzel (n 60) 419.

⁸⁰ Erdem (n 7) 160.

⁸¹ Erdem (n 7) 161.

⁸² Aker (n 11) 20.

⁸³ Şahin (n 18) 193.

⁸⁴ Şahin (n 18) 208.

⁸⁵ Erdem (n 7) 159.

⁸⁶ Şahin (n 18) 197.

yaşananlar da değerlendirilerek haklı sebep teşkil edebilecektir.⁸⁷ Bu hususta hâkim takdir hakkını kullanırken boşanma sürecinin ortaklığın feshini haklı kılacak derecede yıkıcı olup olmadığını somut olayın şartlarına göre değerlendirmelidir.

SONUÇ

6102 sayılı TTK m. 531’de düzenlenen anonim ortaklığın haklı sebeple feshi, azınlık pay sahibinin eline önemli bir imkân sağlamaktadır. Bu düzenleme, anonim ortaklıklar içinde azınlığın korunması ve çoğunluğun gücünü kötüye kullanmasının önlenmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Madde metninde yer alan en önemli kavram, haklı sebep kavramıdır ki hangi hallerin haklı sebep olacağına doktrin ve uygulamaya bırakıldığı madde gerekçesinde de ifade edilmiştir. Çalışmada ele alınan durumlar, haklı sebep kavramının her somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Haklı sebep, ortaklık gücünün kötüye kullanılması halinde olduğu gibi ortaklığa ilişkin birtakım şekillerde ve kişisel sebeplerle de meydana gelebilecektir. Haklı sebebin ne surette ortaya çıkacağı ve hangi koşullarla feshe sebep olabileceği, her somut olayın özellikleri göz önünde bulundurularak hâkim tarafından değerlendirilecektir. Çalışmamızda TTK m. 531 anlamında haklı sebep olarak kabul edilebilecek hallerden kişisel nedenlere ve şirkete ilişkin nedenlere dayanan sebepler üzerinde bir değerlendirme yapılmıştır.

Ortaklığın kötü yönetimi, çoğunluk gücünün kötüye kullanılmadığı hâllerde de söz konusu olabilir. Bu surette ortaklığın devamı azınlık pay sahibi yönünden çekilmez hale gelebilir. Azınlık pay sahibi bu durumda TTK m. 531’deki hakkını kullanabilecektir.

Bunun gibi anonim ortaklığın genel kurul veya yönetim kurulunun karar alamaz hale gelişi halinde de azınlık pay sahibi, TTK m. 531’in kendisine sağladığı kolaylıktan faydalanabilecek; TTK m. 530’a gidebileceği gibi, haklı sebeple fesih de talep edebilecektir.

Anonim ortaklıkların kötü yönetimi ya da şirket organlarının karar alamaz hale gelmesi gibi durumlarda, azınlık pay sahiplerinin haklarını koruyabilmesi için haklı fesih davası açma hakkı önemli bir güvence oluşturmaktadır. Ancak bu hakkın kullanılması, çoğunluğun

⁸⁷ İlbasmış Hızlısoy (n 7) 181.

haklarının ihlal edilmesine yol açmamalıdır. Bu bağlamda, yargı mercilerinin fesih yerine taraflar için daha uygun alternatif çözümler üretmesi önem arz etmektedir.

Anonim ortaklığın amacının iktisadi olduğu gözetildiğinde, bu amacın gerçekleşmesinin önüne geçecek durumlarda da azınlık pay sahibi yine dava açma hakkını kullanabilecektir. Şirket hakkında tasarrufta bulunmak konusunda ortaklar her ne kadar özgür olsalar da şirket amacının gerçekleşmesine engel olacak şekilde şirket malvarlığının satılması, şirket faaliyetlerinin durması halleri, haklı sebeple fesih davasına konu edilebilecektir.

Şirketin birleşme, bölünme veya tür değişikliği kararları, azınlık için ortaklığın devamını çekilmez hale getiriyorsa, azınlık pay sahibinin fesih talep etme hakkı doğabilmektedir. Ancak bu tür durumlarda, mahkemenin fesih yerine, azınlık menfaatlerini koruyacak alternatif çözümler üretme yükümlülüğü bulunmaktadır. Azınlık pay sahiplerinin bu süreçte, TTK m. 445 ve m. 192'deki başvuru yollarını kullanabilme imkânlarının olup olmadığını değerlendirmesi gerekmektedir.

Kişisel sebepler kural olarak anonim ortaklıkların feshine yol açmamakla birlikte, özellikle aile tipi ortaklıklarda, ortaklar arasında ciddi uyuşmazlıkların yaşanması ya da güven ilişkisinin tamamen sarsılması gibi durumlar, haklı sebep olarak değerlendirilebilmektedir. Bu gibi hallerde, haklı sebebin varlığını belirlerken somut olayın özellikleri dikkate alınmalıdır. Sözelimi, özellikle aile şirketleri için ortaklar arasında meydana gelecek kişisel sorunlar, ortakların aralarında akdettikleri sözleşmelere aykırı davranışları, kişisel ya da sosyal farklılıklarının ortaklığı çekilmez kılması durumlarında kişisel sebepler de haklı sebep sayılabilecektir.

KAYNAKÇA

Aker H, ‘Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sifatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep ile Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler’ (2016) 32 (1) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 63 <<https://jurix.com.tr/article/5076>> Erişim Tarihi 17 Ekim 2024

Ayoğlu T, ‘Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi’ (2013) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2

Bahriyeli K, ‘Kâr Payı Ödenmemesi Nedeniyle Anonim Şirketin Haklı Sebep ile Feshi’ (2020) 11 (42) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 387

Çağlar H ve Kaşak E, ‘Anonim Şirketin Haklı Sebep ile Feshine İlişkin TTK m. 531 Hükmünün Zaman Bakımından Uygulanması’ (2016) 65 (3) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 681

Çamoğlu E, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebep ile Feshinde Hâkimin Takdir Yetkisi’ (2015) 32 (1) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 5

Çelik A, *Ticaret Hukuku* (9 bs, Seçkin Yayıncılık 2019)

Dural HA, *Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Kilitlenmesi ve Hukuki Sonuçları* (Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümü Doktora Tezi, 2005)

Erdem N, *Anonim Ortaklığın Haklı Sebep ile Feshi* (2 bs, Vedat Kitapçılık 2019)

Erten C. ‘Anonim Şirketlerde Haklı Sebeplerle Fesih Hakkının Yargıtay İçtihatları Çerçevesinde Değerlendirilmesi’ (2019) 7 (13) Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 187

Gencer H, *Anonim Şirketlerde Azınlık ve Azınlık Hakları* (Seçkin Yayıncılık 2019)

Hanağası E, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebep ile Feshi Davasının Medeni Usul Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi’ (2016) 32 (1) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 199

İlbasmış Hızlısoy Ö, *Anonim Şirketin Haklı Sebep ile Feshi* (Adalet Yayınevi 2016)

Kaşak E, ‘Anonim Şirketlerin Haklı Sebep ile Feshinde Şahsi Sebeplerin Değerlendirmeye Alınıp Alınamayacağı Hususunun Hâkimin Takdir Yetkisi Bakımından Değerlendirilmesi’ (2019) 23 (3) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 163

Nomer Ertan F, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi Davası TTK m. 531 Üzerine Düşünceler’ (2015) 73 (1) İstanbul Hukuk Mecmuası 425

Oruç M, ‘6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebep Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma’ (2011) 27 (1) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 209

Poroy R, Tekinalp Ü ve Çamoğlu E, *Ortaklıklar Hukuku II* (15 bs, Vedat Kitapçılık 2023)

Rüzgar E, ‘Anonim Şirketin Azlık Tarafından Feshine İlişkin Dava İle İlgili İsviçre Federal Mahkemesi Kararlarının Değerlendirilmesi’ (2014) 5 (16) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 337

Sümer A, ‘Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi’ (2012) 18 (2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 840

Şahin A, *Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi* (1 bs, Vedat Kitapçılık 2013)

Şahin A, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi Çerçevesinde Gündeme Gelen Bazı Hukuki Sorunlar’ (2014) 9 (117-118) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 145

Şener OH, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku* (4 bs, Seçkin Yayıncılık 2019)

Uzel N, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi Davasında Çoğunluk İlkesinin ve Kârlılık Durumunun “İlkesel Olarak” Belirleyici Olması Gereği “(Y.) SA” Kararı’ (2015) 31(2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 411

Uzel N, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi Davasında Karlılık Durumu ve Sermaye Kaybının İşlevi – İstisnai Bir Vakanın Çözümü “Grumser” Kararı (2014) 30 (4) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 311

Vogt H und Enderli T, ‘Die Auflösung einer Aktiengesellschaft aus wichtigen Gründen und die Anordnung einer «anderen sachgemässen Lösung’ (2010) Recht, 6

Yasaman H, *Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi*, Borçlar Kanunu’nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukuku’nun Türk Ticaret Hukuku’na Etkileri (Vedat Kitapçılık 2009)

Yılmaz A, ‘Yargıtay 11 HD., 02.06.2014 T., 3669 E. / 10238 K. Kararının İsviçre Doktrini Ve Federal Mahkeme Kararları Işığında Değerlendirilmesi’ Cevdet Yavuz’a Armağan 3082

İNTERNET KAYNAKLARI

www.kazanci.com

<https://karararama.yargitay.gov.tr>